

Н.А. Лемешева, ст. викл. (ХДУХТ, Харків)

В'ЯЧЕСЛАВ ЛИПІНСЬКИЙ І ЙОГО КОНСЕРВАТИВНА ТЕОРІЯ

*Ніхто нам не збудує держави, коли
ми самі її собі не збудуємо, і ніхто з
нас не зробить нації, коли ми самі
нацією не схочемо бути*

В. Липинський

На початку ХХ ст. у вирі бурхливих революційних подій ліберально-демократична течія українських політичних сил спробувала реалізувати власну соціалістичну державну концепцію під прапором УНР. ОУН взяла на озброєння радикальний націоналізм Д. Донцова. Консервативно-монархічний напрямок правих сил об'єднав В. Липинський. Окремі положення його концепції мають актуальність і для сьогоденної України.

Поляк за походженням, переконаний католик, він горів ідеєю української самостійності. В 20-х роках ХХ ст., аналізуючи перебіг подій української національної революції 1917–1921 рр. В. Липинський виявляє причини, які призвели до знищення української державності в формі УНР та Гетьманату П. Скоропадського і пропонує не «відновити минуле», а створити новий політичний порядок, спираючись на положення консервативної програми. При цьому автор констатує, що «хвороба бездержавності має своє джерело не в причинах зовнішніх, ... а викликана причинами внутрішніми, органічними, без усунення яких ніякі найбільш сприятливі зовнішні умови, ніякі найвірніші союзники, ніякі, навіть найкращі зовнішні «орієнтації», абсолютно нічого не допоможуть».

У 1926 р. окремою книгою вийшов його політичний трактат «Листи до братів-хліборобів», що містить неординарний підхід до майбутнього державного устрою України. Центральне місце в політичній програмі В. Липинського займає проблема держави і влади. Аналізуючи «демократію», «охлократію», «класократію» як основні типи державного устрою перевагу він надає останній і вважає, що тільки вона дасть змогу українцям побудувати власну незалежну державу. Трудова монархія має ґрунтуватися на рівновазі між владою і свободою, між консерватизмом і прогресом. Символом держави постає спадкова гетьманська влада, яка виступає об'єднавчою силою співпраці між різними політичними угрупованнями. Без Гетьмана вони

«будуть боротися за владу і паплюжити одне одного, як це завжди бувало».

Здобуття державності багато в чому залежить від організації провідної верстви суспільства. Неупередженими є погляди автора щодо трактування теорії еліт. На думку В. Липинського еліта має бути ціннісно-функціональною, тобто виконувати свої функції та вносити нові ідеї в суспільство. Вона обмежує свою владу через послух монархові, а монарх в свою чергу обмежується законами, які ухвалюють територіальна та трудова палати. Аристократи повинні спиратися на матеріальну силу та «моральний авторитет в очах своєї нації», бути дієвими, не жити фантастичними утопіями, а працювати на користь української держави. При цьому В. Липинський намагається теоретично осмислити та обґрунтувати легітимність влади на національному ґрунті через досягнення суспільної згоди.

Еліта суспільства (аристократія), на думку В. Липинського, тісно пов'язана з територіальним чинником. Територіальний патріотизм допомагає будувати державу, без якої не може йти становлення нації. Держава творить націю яка будується за територіальним принципом. «Нація, – писав В. Липинський, – це, перш за все, єдність духовна, культурно-історична. Тому, для народження нації необхідно тривале існування даного суспільства на даній території в єдиній власній державі». Почуття любові до рідного краю – української землі є необхідною і єдиною можливістю того найтіснішого у світі зв'язку людей, що зветься нацією. А брак патріотизму завжди був деструктивним чинником в українському державотворенні.

З визначення територіального патріотизму він виводить своє розуміння української нації: «Українцем є всякий, хто хоче, щоб Україна перестала бути колонією; щоб з різних її племен, рас і вір постала одна держава українська. А творцем України є той, хто в святе діло незалеження української колонії приносить все найкраще, що є в ньому: в тій культурі, з якої він до українства прийшов».

Погляди В. Липинського на методи державного будівництва мають не тільки теоретичну а й практичну значущість в період пошуку українським суспільством ціннісних та ідеологічних засад розвитку, політичних та етичних ідеалів, для вироблення концепції щодо місії України в сучасному світі, що глобалізується, для розв'язання проблем місцевого самоврядування важливою буде теорія «місцевого патріотизму». «Я вірю в Бога і знаю – Господь не даремно створив Україну, і я служитиму їй до скону» – ці слова В. Липинського мають стати життєвим кредо для більшості українців.